

**VALTIOVARAINVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 15/2003 vp**

Hallituksen esitys Tsekin, Viron, Kyproksen, Latvian, Liettuan, Unkarin, Maltan, Puolan, Slovenian ja Slovakian liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laeiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja näiden valtioiden kanssa tehtyjen Eurooppa-sopimusten voimaansaattamislakien kumoamisesta

Ulkoasiainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 7 päivänä lokakuuta 2003 lähettäessään hallituksen esityksen Tsekin, Viron, Kyproksen, Latvian, Liettuan, Unkarin, Maltan, Puolan, Slovenian ja Slovakian liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen hyväksymisestä sekä laeiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja näiden valtioiden kanssa tehtyjen Eurooppa-sopimusten voimaansaattamislakien kumoamisesta (HE 78/2003 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi ulkoasiainvaliokuntaan samalla määrännyt, että valtiovarainvaliokunnan on an-

nettava asiasta lausunto ulkoasiainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- budjettineuvos Rauno Lämsä, valtiovarainministeriö
- aluekehitysjohtaja Tiina Tikka, sisäasiainministeriö
- ylitarkastaja Mika Survonon, maa- ja metsätalousministeriö.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Tsekin, Viron, Kyproksen, Latvian, Liettuan, Unkarin, Maltan, Puolan, Slovenian ja Slovakian liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen. Esitykseen sisältyy myös ehdotus laiksi näiden valtioiden liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen lainsäädännön

alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja niiden kanssa tehtyjen Eurooppa-sopimusten voimaansaattamislakien kumoamisesta.

Liittymissopimus tulee voimaan toukokuun alussa 2004 edellyttäen, että kaikki liittymissopimuksen sopimuspuolet ovat tallettaneet rati-

fiointiasiakirjansa Italian hallituksen huostaan huhtikuun 2004 loppuun mennessä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valtiovarainvaliokunta on lausunnossaan keskittynyt laajentumisen budjettivaikutuksiin, jotka esityksen mukaan ovat sekä suoria että epäsuoria. Suoria vaikutuksia ovat uusiin jäsenvaltioihin kohdistuvat EU-rahoitusvirrat ja uusien jäsenvaltioiden maksuosuudet EU:n budjettiin. Nämä ovat tehtyjen päätösten perusteella tiedossa vuosien 2004—2006 osalta. Vuoden 2006 jälkeisestä ajasta voidaan esityksen mukaan esittää vain alustavia arvioita, sillä uusista rahoituskehyksistä ei ole vielä tehty päätöksiä.

Epäsuorilla budjettivaikutuksilla tarkoitetaan hallituksen esityksessä muutospaineita, jotka laajentumisen myötä kohdistuvat erityisesti budjettitaloudellisesti merkittävimpiin politiikkalohkoihin eli maatalous- ja maaseutupolitiikkaan sekä alue- ja rakennepolitiikkaan. Myös valtiovarainvaliokunta on lausunnossaan tarkemmin arvioinut budjettivaikutuksia näiden politiikkalohkojen osalta.

Hallituksen esityksessä on arvioitu, että uusiin jäsenvaltioihin kohdistettaisiin vuonna 2006 noin 17 mrd. euron maksusitoumusmääräraha. Vuonna 2013 EU:n budjetti kasvaisi noin 34—44 mrd. euroa verrattuna vuoteen 2003, jolloin laskelmissa on otettu huomioon myös Romanian ja Bulgarian mahdollinen liittyminen unioniin. Uusien jäsenvaltioiden osuus EU:n menoista olisi vuonna 2006 noin 15 prosenttia ja vuonna 2013 noin 30 prosenttia. Suomen nettomaksuaseman arvellaan heikkenevän vuonna 2006 vertailuvuoteen 2003 nähden noin 200 miljoonasta eurosta 400—450 miljoonaan euroon.

Valtiovarainvaliokunta toteaa, että budjettivaikutuksia olisi hallituksen esityksessä voitu tarkastella perusteellisemmin vuoden 2006 jälkeisten nettovaikutusanalyysien osalta. Valiokunta on käsitellyt laajentumisen budjettivaikutuksia aiemmin esimerkiksi lausunnoissaan VaVL 7/2001 vp, VaVL 14/2002 vp, VaVL

15/2002 vp sekä viimeksi Suomen strategisista painopisteistä EU:n uusista rahoitusnäkymistä antamassaan lausunnossa VaVL 8/2003 vp. Viimeksi mainitun lausunnon pohjana olleessa valtioneuvoston selvityksessä todettiin Suomen nettomaksuasemaa koskevien arvioiden tarkentuneen aiemmasta. Laajentuneessa unionissa Suomi on selkeä nettomaksaja ja rahoitusvaikutukset riippuvat EU:n budjetin koosta, Suomen rahoitusosuudesta budjetista sekä EU:lta saatavista tuloista. Tämän selvityksen mukaan arvio Suomen laskennallisesta nettomaksusta vuonna 2003 vaihtelee 700—900 miljoonasta eurosta runsaaseen 1 100 miljoonaan euroon. Lopputulokset riippuu ratkaisevasti siitä, miten Suomi onnistuu tulevaisuudessa, rahoituskautta 2007—2013 koskevissa neuvotteluissa.

Alue- ja rakennepolitiikka

Vuosien 2004—2006 aikana laajentuminen ei periaatteessa vaikuta Suomeen maksettaviin alue- ja rakennepolitiikan tuloihin EU:lta, koska päätökset Suomen ja muiden nykyisten jäsenmaiden rakennepolitiikan kehyksistä perustuvat monivuotisiin ohjelmiin, joiden rahoituskehykset on sovittu aiemmin. Valiokunta toteaa kuitenkin, että vuoteen 2006 asti on kansallisesti tärkeää, että rakennerahasto-ohjelmat kyetään toteuttamaan ja hyödyntämään täysimääräisesti.

Vuonna 2007 alkavalle rakennerahoituskaudelle ei vielä ole sovittu rahoituskehyksiä. Komissio antanee kehusehdotuksensa kuluvan vuoden marraskuun aikana ja asetusesitykset alue- ja rakennepolitiikasta kesään 2004 mennessä. Sen jälkeen alkavat yksityiskohtaisemmat neuvottelut. Kuten valiokunta jo em. lausunnoissaan on todennut, Suomen neuvottelutavoitteena on saada harvaanasutut pohjoisen ja itäisen Suomen alueet tavoite 1 -alueiksi myös jatkossa. Näiden Euroopan unionin pohjoisten aluei-

den olosuhdetekijät eivät ole muuttuneet tilanteesta, jolloin Suomi liittyi unioniin. Laajentuminen korostaa unionin reuna-alueiden periferisyyttä entisestään. Tavoite 1 -alueemme tulisi saada rinnastetuiksi ultraperifeerisiin alueisiin, joilla on olemassa tietyt pysyvät haitat. Meillä näitä haittoja ovat syrjäinen sijainti, harva asutus, heikko saavutettavuus ja ankara ilmasto. Aiemman kantansa (VaVL 8/2003 vp) mukaisesti valiokunta katsoo, että tavoite 1:n lisäksi tarvitaan vuoden 2006 jälkeenkin nykyisen tavoite 2 -ohjelman kaltaista, rakennemuutoksia helpottavaa instrumenttia.

Kymmenelle uudelle jäsenmaalle annetaan vuosina 2004—2006 yhteensä 21,8 mrd. euroa alue- ja rakennepoliittista tukea. Koheesiorahaston osuus rakennetoimien tuesta uusissa jäsenmaissa on keskimäärin 34,7 prosenttia vuosina 2004—2006, kun se nykyisissä jäsenmaissa on 8,5 prosenttia. Kuten hallituksen esityksestä ilmenee, uusille jäsenmaille suunnatusta alue- ja rakennepoliittisesta tuesta 52 prosenttia menee Puolaan. Kaikki uudet jäsenmaat Kyprosta sekä Prahan ja Bratislavan alueita lukuun ottamatta kuuluvat kokonaan korkeimman tuen eli tavoite 1 -alueiden piiriin. Korkeimmillaan rakennetuet ovat Baltian maissa, joissa ne vastaavat enimmäistukikattoa eli neljää prosenttia bkt:sta. Valiokunta on aiemmin (VaVL 14/2002 vp) todennut, että neljän prosentin bkt-rajaa antaa monille uusille jäsenmaille suuremman tuen kuin niiden hallinnollinen vastaanottokyky edellyttäisi. Tämän vuoksi hallinnollisiin hankkeisiin uusissa jäsenmaissa onkin syytä kiinnittää erityistä huomiota niiden rahoituksen vastaanottokyvyn näkökulmasta.

Maatalous

Maatalouden budjettivaikutukset voidaan alue- ja rakennepoliittikkaan verrattuna hahmottaa selkeämmin siinä mielessä, että vuoteen 2013 asti ulottuvat rahoituskehykset laajentuneen yhteisön maatalousmenoista hyväksyttiin jo Brysselin Eurooppa-neuvoston kokouksessa lokakuussa 2002. Tällöin yhteisen maatalouspolitiikan markkinatoimenpiteiden ja suorien tukien

menot sovittiin pidettävän tulevalle kehyskaudella (2007—2013) reaalisesti vuoden 2006 tasolla. Kehys kasvaa vuoden 2007 vajaasta 46 mrd. eurosta noin 48,5 mrd. euroon vuonna 2013. Lisäksi kehyksiin tehdään yhden prosentin vuosittainen inflaatiotarkistus. Kehyksissä ei ole otettu huomioon niitä kustannuksia, joita aiheutuu Bulgarian ja Romanian mahdollisesta liittymisestä unioniin tulevalle kehyskaudella.

Päätetyt kehykset riittävät saadun selvityksen mukaan laajentumisen toteuttamiseen ilman, että esimerkiksi nykyisten jäsenvaltioiden tukien tasoa pitäisi alentaa. Laskelmissa on otettu huomioon myös nykyisten jäsenvaltioiden menoissa oleva marginaali. Valiokunnan saaman arvion mukaan marginaalia hyväksikäyttämällä voitaneen myöhemmin toteuttaa myös eräitä välttämättömiä yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksia.

Brysselin Eurooppa-neuvoston päätelmissä ei ollut mainintaa maaseudun kehittämistä koskevien menojen tasosta tulevalle kehyskaudella. Jo tehtyjen päätösten mukaisesti nämä menot kuitenkin kasvavat valiokunnan saaman selvityksen mukaan 2 prosenttia vuodessa vuoteen 2006 asti, jolloin ne ovat noin 5 mrd. euroa vuodessa vanhojen jäsenvaltioiden osalta. Uusien jäsenvaltioiden osuus maaseudun kehittämisrahoituksesta on vuosina 2004—2006 noin 1,5—1,8 mrd. euroa.

EU:n uusia rahoitusnäkyymiä koskevaan lausuntoonsa (VaVL 8/2003 vp) viitaten valiokunta toteaa, että maaseudun kehittämistoimenpiteiden merkitys ja painoarvo voimistuu laajentuvassa unionissa, mikä edellyttää maaseudun kehittämistoimenpiteiden määrärahojen merkittävää lisäystä. Valiokunta painottaa myös tässä yhteydessä toimia, joilla Suomen osuutta maaseudun kehittämiseen ohjatuista varoista voitaisiin lisätä.

EU:n laajenemisen välittömät vaikutukset Suomen maatalouteen jäävät vähäisiksi. Pidemmällä aikavälillä laajeneminen kuitenkin lisää paineita edelleen muuttaa EU:n yhteistä maatalouspolitiikkaa tavalla, jolla voi olla Suomen kannalta merkittävämpiä vaikutuksia.

Lausunto

Lausuntonaan valtiovarainvaliokunta esittää,

että ulkoasiainvaliokunta ottaa huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj.	Matti Ahde /sd	vjäs.	Christina Gestrin /r
jäs.	Jyri Häkämies /kok		Timo Kalli /kesk
	Maija-Liisa Lindqvist /kesk		Mikko Kuoppa /vas
	Pirkko Peltomo /sd		Tuija Nurmi /kok
	Virpa Puisto /sd (osittain)		Maija Perho /kok
	Markku Rossi /kesk		Aulis Ranta-Muotio /kesk
	Matti Saarinen /sd		Maija Rask /sd
	Kari Uotila /vas		Pia Viitanen /sd
	Jukka Vihriälä /kesk		Jaana Ylä-Mononen /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Alpo Rivinoja.